

Az óvodás gyermekek tévénézési szokásai egy somogyi kistelepülésen

Pavlyényiné Boza Anita,¹ Bencéné dr. Fekete Andrea²

Abstract **Television-watching habits of children in kindergartens in a village of Somogy county** Children at this young age, when they attend kindergarten, do not yet have a developed system of values; they cannot make difference between reality and the vision that they see on television. However, many of nowadays children spend the majority of their free time in front of the television sets, and just watch what they find. The main topic of this research is to discover the television-watching habits of the kindergarten-aged community of a small village in Somogy county. The work seeks to answer the questions how much the parents control the television-watching activity of their children; whether they are aware how much their children watches television and which programmes; and if they recognize the possible positive or negative effects of this activity.

Keywords: kindergarten • education • television • personal development

Bevezetés

Pedagógiai hitvallásom alapgondolata az, hogy csak boldog gyermekből lehet boldog felnőtt. Nagyon meghatározó tehát mindenki életében az óvoda három éve is, ekkor is fontos, hogy a gyermekek számára nyugodt, derűs, meghitt perceket, órákat szerezzünk, élményekkel gazdagítsuk a felcseperedő nemzedéket, gondjaikra, bajaikra odafigyeljünk. Kiemelt cél, hogy olyan útravalóval indítsuk el őket az életben, amely hozzásegíti, hogy a későbbiekben sikeres, nyitott, szeretetteljes, harmonikus egyénekké váljanak, akik képesek lesznek maguk és embertársaik számára kicsit jobbra, toleránsabbá tenni mai rohanó, felgyorsult világunkat.

Egy-egy óvodai nap folyamán kötetlen beszélgetésekre is sor kerül. A gyerekek elmesélik, hogy kinek hogy telt az előző napja, mit játszott, amikor az óvodából hazament. Egy ilyen beszélgetés keltette fel az érdeklődésemet, hogy mit is néznek valójában az óvodások a televízióban. A gyerekek az első kérdésemre hirtelen felsoroltak pár filmet, amelyet már láttak: a Fűrész, A texasi láncfűrész gyilkos, A kukorica gyermekei,

1 Nagyberki Pillangó Óvoda
E-mail: bozaani@gmail.com

2 Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar
E-mail: feketee.andrea@ke.hu

Gyilkos cápa, Alkonyat, A balta. Ezek a filmcímek inspiráltak arra, hogy kutatásom témája az óvodánkba járó gyermekek televíziózási szokásainak felmérése legyen.

Nem lehet vitatkozni azzal a ténnyel, hogy erőszakos, agresszív a világ, amiben élünk. Elég, ha az esti híradásokban hallható betörésekre, gyilkosságokra gondolunk, vagy az egyre gyakrabban előforduló állatkínzásokra, az iskolai erőszakra, melyeket gyermekek követnek el társaik ellen. Az is biztos, hogy a technika forradalmának köszönhetően az informatikai cégek szinte naponta rukkolnak elő újabb és újabb okostelefonokkal, számítógépes játékokkal, és ezek közül a termékek közül nem egy megtalálható a magyar háztartásokban. A gyermekek is egyre fiatalabb korban válnak a mobiltelefon rabjává, tudják kezelni a számítógépet, játsszák a játékokat az X-boxon, és kattintgatják a televízió távkapcsolóját.

Sok kutatás irányul arra, hogy megvizsgálja, hogy milyen összefüggés van a televíziózás és az erőszakos, agresszív viselkedések között, illetve arra, hogy megmutassa a televízió hatására milyen hatása van a gyermekekre (Frydman 2008). Azok, akik a televíziózás ellen érvelnek, példának hoznak fel olyan támadásokat, melyeket gyermekek, fiatalok követek el diáktársaik, tanáraik sérelmére, és mindezért a médiát okolják. Akik a tévénézés mellett foglalnak állást, azok pedig azt állítják, hogy aki hajlamos az agresszióra, az akkor is úgy fog viselkedni, ha nem nézi egész nap a készüléket. Kinek van igaza? Lehetséges, hogy valóban nem azon múlik, megnéz-e a gyermek egy-egy akciófilmet vagy erőszakos tartalmú mesét, ha mindemellett szülei foglalkoznak vele, ha ingergazdag s mindemellett harmonikus közegben nő fel?

Az óvodások és a televízió

Napjainkban elég nehéz olyan családot találni, ahol ne volna televíziókészülék. Az ember fáradtan hazamegy, bekapcsolja, mert jó semmit sem csinálni, csak nézni szórakozásképpen egy vetélkedőt, egy főzőműsort vagy egy izgalmas filmet. Akik a televízió ellen beszélnek, azok hangsúlyozzák káros hatásait: árt a szemnek, elbutít, hizlal, ha sokat ülünk előtte, agresszívvá tesz, sok családban „bébicsőszként” funkcionál. Akik mellette érvelnek, azok szerint semmi rossz nincs abban, ha tévénézünk, mert egy-egy műsorból lehet tanulni, jobb, ha a gyerek tévét nézi, mintha az utcán lógná, és különben is, legalább addig lefoglalja magát, és a szülő is tudja tenni a dolgát (Szilágyi M. 2014).

Ugyanakkor azzal is nehéz lenne vitatkozni, hogy úgy tűnik, mintha a tévé uralma véget vetne a „védett gyerekkornak”. „A tévé korában a világ megismerése »mintha« személyes tapasztalatok útján történne, és azonnali belépés a felnőtt világba (Kósa 2004).

A Nemzeti Média- és Hírközlési Tanács műsorfigyelő és elemző osztálya minden évben felmérést végez az ország tévénézési szokásairól. 2013. augusztus-szeptember hónapjában olyan online felmérést készítettek, mely a 16 éven aluli gyermeke(ke)t nevelő szülőket célozta. Kutatásuk az eddig kevésbé vizsgált, három év alatti gyerekeket nevelő szülők televíziózási szokásait is próbálta feltérképezni. Internetes kérdőívet készítettek, melynek az alábbi négy kérdés állt a középpontjában:

Hogyan vélekednek a szülők a három év alatti csemeték médiafogyasztásáról?

A televíziózás kontrollálásával kapcsolatos attitűdjük tükröződik-e saját gyermekeik nevelése során?

Hasznosnak gondolnák-e a káros tartalom típusát jelölő piktogramok bevezetését, melyek lehetővé tennék, hogy a szülő gyermeke számára személyre szabottan választhasson a műsorkínálatból?

Segítené-e őket, ha a gyerekek számára építő műsorokra is felhívnák a figyelmüket?

A kérdőíveket többségében felsőfokú végzettségű, városban élő, 30–39 éves nők töltötték ki, s a készítők négy korosztályi kategóriára bontották a megkérdezetteket gyermekeik életkora szerint: 1–3 év, 4–6 év, 7–11 év és 12–16 év. Kutatásom szempontjából az első két kategória adatait tekintettem át. A kitöltött kérdőívek alapján megállapították, hogy a három éven aluli gyermekek többsége maximum egy órát, viszont 22%-uk naponta 1–3 órát is tévézhet, és csupán 20 százalékra tehető azon gyerekek aránya, akik egyáltalán nem nézhetnek tévét. A szülők 51%-a szerint ez nem sok, és csak 19%-uk érzi úgy, hogy gyermekével szemben túl engedékeny a tévénezést illetően. Megdöbbentő adat, hogy a három éven aluliak 78%-a néz tévét, videót vagy DVD-t (vagy mindhármat), a gyermekek közel kétharmada már 1-3 évesen rendszeresen tévézett, és ötéves korára már minden gyermek kivétel nélkül figyelemmel kísért egy-egy televízióadást.

Annak ellenére, hogy a legtöbb szülő szerint a három éven aluliakra a tévénezés kedvezőtlen hatást gyakorol, minden negyedik gyereknél előfordul, hogy egyedül televíziózik, s ez az arány a hétvégenként, illetve alkalomadtán magukra hagyott gyermekekkel együtt eléri a 73 százalékot is (Médiatanács 2014).

A televízióban látottak és a valóság

A gyermekek óvodáskorban még nem tudnak különbséget tenni a valóság és a tévében látottak között. Úgy élik meg, amit a készülékben látnak, mintha valóban megtörtént volna, és nem értik, hogy a filmben látott színészek csak szerepelnek. Ezért fordul elő, hogy sok gyermek azt hiszi, a tévében látott emberek, mesehősök valóban a készülékben laknak. Éppen ezért ha olyat látnak, ami megrázza őket, az összezavarhatja érzelmeiket, feszültséget válthat ki bennük, labilissá teheti őket.

A gyerekek nem többnyire nem ugyanúgy a tévében látottakat, mint a felnőttek. Ráadásul a filmes, a televíziós „nyelv” másképpen írja le az eseményeket, jelenségeket, mint a beszéd vagy az írás; „a filmes-, tévés ábrázolás másképp »mondja el« azt, ami az észlelésben egyértelmű” (Kósa 2004).

Természetesen a gyermekek ebben a korban még azt sem tudják tehát eldönteni, hogy mi a megfelelő műsor számukra, mi az, amit jó, ha látnak.

Egy Huston által 1992-ben felmérés szerint mire egy gyermek 18 éves lesz, átlagban 200 000 erőszakos eseményt és 40 000 gyilkosságot lát (Szilágyi M. 2014). Ha egy óvodáskorú gyermek agressziót lát a tévében, akkor azt nem tudja feldolgozni, szorongani kezd, és felhalmozódva indulatokat szül. (Ez nemcsak a filmekre igaz, hanem a mesefilmekben látott erőszakra is.) Ráadásul az ilyen jelenetek, epizódok azt az üzenetet is hordozzák, hogy a konfliktushelyzetek lehetséges megoldása az erőszak.

Azok a gyermekek, akik sokat néznek tévét, nagyon hamar hozzászoknak ahhoz, hogy a készülékben látottak állandóan változnak, szinte stopperrel mérhető, hogy hat másodpercenként kötelező történnie valaminek (Gombos 2006).

A képernyő vibrálása ingerli őket, és újabb és újabb jelenetekkel ragadja meg a figyelmüket. Ezeket a gyermekeket ezután már nehéz lekötni mesével, játékkal, mert nem érdekli őket, nem olyan színes, nem olyan „pörgős”, mint a tévében látottak. Másrészt, ha sokáig fent maradnak este vagy akár éjszaka, az óvodában a fáradtságtól sem tudnak figyelni.

A gyermek fő tevékenysége a játék, a játékban dolgozza fel élményeit, játssza ki magából a feszültségeket, fejlődnek társas kapcsolatai (Szilágyi M 2014). A gyermekek személyiségfejlődésében alapvető fontosságú a játék: az értelmi, érzelmi és szociális

fejlődésben egyaránt. Átszövi az egész gyermekkort, és rengeteg áldásos hatása van: a játékban újraélheti a valóságban tapasztalt élményeit, fejlődnek társas kapcsolatai, lehetőséget ad a meglévő tudásának beépülésére, kikapcsolhatja magából félelmeit, feszültségeit. Jellemző egyfajta fejlődés a játéktevékenységben: az egyszerű gyakorlójátéktól óvodáskor végére eljutnak a szerepjátékig, szabályjátékig. Az együttlétben is változás figyelhető meg: míg eleinte szívesen tevékenykednek, játszanak egyedül, a későbbiekben már keresik egymás társaságát, élvezik, hogy együtt játszanak. (Mérei, V. Binét 1998, 122.)

Amennyiben azonban a tévénézés elveszi az időt a játéktól, a gyermekben feldolgozatlan történések, tapasztalatok maradhatnak. Passzívabbá válhatnak, csökkenhet képzelőerejük, hiszen a tévében mindent készen kapnak. Érdeklődésük is változhat: nem kötik le őket a különböző játékszerek, nem tudnak együtt játszani társaikkal.

Óvodáskorban a gyermekek életében alapvetően fontos szerepet tölt be az érzelem. Mindent az érzelmein keresztül közelít meg, s ha hatni szeretnénk rá, azt is csak ezen keresztül tudjuk elérni nála. Ugyanakkor érzelmei még gyorsan változnak, labilisak. Szociális szempontból jellemző, hogy az idő előre haladtával társas kapcsolataik egyre magasabb szintre jutnak: a kezdeti magányos vagy egymás melletti tevékenykedést felváltja az együtt játszás öröme. Nagycsoportra kialakul náluk a feladattudat és a szabálytudat, tevékenységeikben kitartóbbakká válnak. Erre az időszakra tehető az erkölcsi kategóriák (jó, rossz) kialakulásának kezdete is. (Mérei, V. Binét 1998, 214.)

Amikor egy lakásban állandóan szól a tévékészülék, a gyermekek ezt később is igényelni fogják, mint háttérzajt. Az is nyilvánvaló, hogy az olyan családoknál, ahol reggeltől estig be van kapcsolva a tévé, a családtagok csak a tévézés közben, egymásra csak félig-meddig odafigyelve, fél szemmel a készülékre tapadva beszélgetnek.

A televízió függőséget okoz, minél több időt tölt a gyermek tévé előtt, annál jobban vágyik rá. Egy tévéfüggő gyermeknél viszont nyilvánvaló, hogy ha választania kell bármilyen más tevékenység és tévézés között, utóbbi mellett teszi le a voksát.

Az óvodáskorú gyermekeknek nagy a mozgásigényük, ekkor alakul mozgáskoordinációjuk, finommotorikájuk. A sok egy helyben, tévé előtt ülés nem segíti a mozgás fejlődését, sőt, károsan hathat egészségükre: romlik a szemük. Az is tény, hogy a tévéző gyermekek többsége elhízik: nassolnak tévézés közben, kevesebb időt töltenek a szabadban mozogva, sportolva.

A sok ülés, a mozgás hiánya miatt fejletlenebb lesz az egyensúlyérzékük, ez pedig – a neurológiai harmonizáció hiányát okozva – később szövegértési problémaként is jelentkezik. (Gyarmathy 2012.)

Ha a szülők megengedik, hogy gyermekük sokáig tévézzen vagy tévére aludjon el, akkor a gyermek napi alvásigénye nem teljesül, ezért feszültté válik. Ez a feszültség aztán végigkíséri napjukat, az óvodában nem tudnak odafigyelni, ingerültebbek, síróssabbak lehetnek. (Családívilág, 2010.)

A kutatás bemutatása

A kutatás témája egy somogyi kistélepülés óvodáskorú gyermekközösségének televízió nézési szokásainak felmérése. A vizsgálat során arra a kérdésre kerestem a választ, hogy az intézményünkbe járó óvodások szülei mennyire kontrollálják gyermekük televízió nézési szokásait, tisztában vannak-e azzal, mennyit néz gyermekük tévét, milyen műsorokat, és azoknak észreveszik-e esetleges pozitív, negatív hatásait.

A kutatás során a kérdőíves módszer került alkalmazásra a szülők esetében, illetve

a gyermekekkel interjú készült. A felmérés 2014 februárjában készült egy kistelepülés óvodájában. A családok anonimitása biztosított volt, a kitöltött kérdőíveket egy dobozba gyűjtötték össze az óvónők. A kérdőív értékelése során a válaszokból az derült ki, hogy a szülők nagy része őszinte volt, nem úgy töltötték ki a kérdőívet, hogy az jobb fényt vessen a családra, hanem bátran beírták, ha a gyermek például horrorfilmeket néz otthon. Természetesen a felmérés nem szignifikáns, hiszen kisszámú családot sikerült csak felmérni, éppen ezért a kutatás során kapott eredményekből általánosítani nem lehet.

A kutatási hipotézisek

A kutatást megelőzően feltételeztem, hogy minél alacsonyabb iskolai végzettségűek a szülők, annál kevésbé kontrollálják a gyermekük tévénézési szokásait.

Úgy gondoltam, hogy minél többet néz tévét a gyermek, a család, annál kevesebb időt tudnak együtt tölteni – minőségi időtöltésre gondolok, például játék az udvaron, a játszótéren stb.

Véleményem szerint a gyermekek sokkal több időt töltenek a képernyő előtt, mint kellene, és szinte válogatás nélkül nézhetnek nem nekik való műsorokat is.

Szerintem a gyermekszobában elhelyezett televízió lehetetlenné teszi a szülők számára, hogy kontrollálják, gyermekük milyen műsort nézhet.

Bizonyos számomra, hogy ha felnőtteknek szóló filmeket, kiváltképp horrort néznek a gyermekek, azok károsan hatnak a lelki világukra, félelmet, esetenként agressziót válthatnak ki.

Az intézmény bemutatása

Az intézmény egy somogyi faluban, a katolikus templom és az általános iskola közvetlen szomszédságában helyezkedik el, maga az épület műemléknek van nyilvánítva. Két tágas csoportszobájában jelenleg két vegyes csoporttal működik – Méhecske- és Katicacsoport, a harmadik csoportszobából tornaszoba lett. Nagy kiterjedésű, füves udvara lehetőséget biztosít a mindennapi mozgásra. Az előkert gazdag növényvilága évről évre bővül, az udvar fái, cserjéi kellemes árnyékoltságot nyújtanak a gyermekek számára. Az intézmény vonzáskörzete a falu családi házai, a gyerekek jó része generációs családdal rendelkező családokból jön, nagyszülők–szülők–gyermekek laknak együtt vagy egymás közelében. Az óvodáról is elmondható, hogy úgynevezett többgenerációs óvoda, hiszen gyermekeink szüleinek jó része ebben az óvodában kezdte gyermekéveit. A munkanélküliek aránya a szülői közösségben nagyon magas, ennek megfelelően jelentős számban van a gyermekek között hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, így az óvoda számukra a biztonságot, az állandóságot jelenti.

Az intézmény férőhelye 50 fő, jelenleg 38 gyermek jár az óvodába. Az intézményben egyre növekszik a hátrányos helyzetű gyermekek száma és aránya. A lakóhelyünket munkanélküliség, a családok elszegényedése sújtja, s ez nevelési problémaként is jelentkezik óvodánkban. (Pavlényiné 2013.)

A kutatásban az egész óvoda részt vett. A 38 gyermekből 17 fiú, 21 lány, a nemek aránya tehát majdnem kiegyenlített. Sajnálatos módon évről évre kevesebb az óvodába beiratkozó gyermekek száma településünkön. A családok nem mernek több gyermeket vállalni a munkanélküliség és a pénztelenség miatt. Nem egy olyan kisgyermekünk van, akinek szülei már előre tartanak attól, hogy télen miből vesznek tűzifát. Éppen ezért

szeretik, ha gyermekük óvodában van, mert tudják, hogy ott biztonságban, melegben jól érzi magát, biztosítva van az étkezése, és gyermektársak veszik körül.

A gyermekek életkoruk alapján már kevésbé egységes képet mutatnak: az óvodába jár 12 hároméves, 4 négyéves, 9 ötéves és 13 hatéves gyermek. Vegyes csoportok lévén mindkét csoportban minden korosztályból van óvodás. Az óvodai felvételkor természetesen a testvérek minden esetben egy csoportba kerülnek, de ha van hely, akkor az egyéb szülői kéréseket is teljesíteni szoktuk. Ilyen például, ha baráti házaspárok, szomszédok kérik, hogy csemetéiket egy helyre írják, vagy ha unokatestvéreket szeretnének egy csoportba járatni.

A munkanélküliség és az elszegényedés miatt gyermekeink több mint fele hátrányos helyzetű: 26 gyermek, illetve a halmozottan hátrányos helyzetűek száma is magas, 7. Sajnálatos módon ez érződik a családok mindennapjain: anyagi gondokkal küzdenek, ami kihathat a családi életükre is. A szülők sokszor türelmetlenek, ingerültek, nincs idejük és kedvük foglalkozni gyermekükkel. Az óvónők tudatosan figyelnek arra, hogy az integrációt megvalósítva mindkét csoportban közel azonos arányban legyenek a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek.

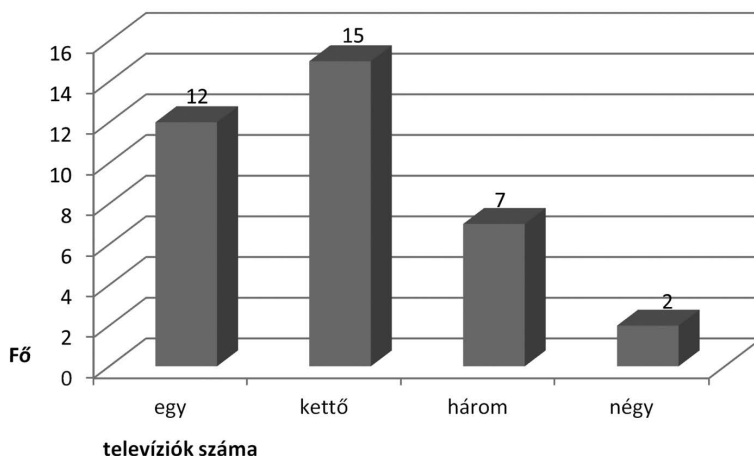
A 38 kiosztott kérdőívből 36-ot hoztak vissza, ez a megkérdezettek 94,7%-át jelenti. A legtöbben csak aláhúzták vagy bekarikázták a lehetséges válaszok közül azokat, amik illenek a családra, kevesebben voltak azok, akik szöveges választ is adtak a nyitott kérdéseknél.

Az első három kérdés arra vonatkozott, hogy a szülők milyen korúak, illetve milyen iskolai végzettséggel rendelkeznek. A párok többségénél mindkét fél 30-40 év közötti, ebből arra lehet következtetni, hogy a gyermekvállalás kissé kitolódik, a nők nem a 20-as éveikben vállaltak gyermeket, hanem kicsit később. Napjainkban egyre nő azon házaspárok száma, akik várnak a gyermekvállalással, mert szeretnének előbb anyagi biztonságot teremteni leendő családjuk számára. Sajnos egyre többen vannak azok a párok is, akiknél valami nehézség adódik a teherbeesés során, óvodánkba is jár két gyermek, akiket örökbe fogadtak, mert a párnak nem lehetett saját gyermeke. A kérdőív kitöltői között azonos arányú azoknak a száma, ahol mindkét fél 30 év alatti, illetve azoké, ahol az egyikőjük 30 év alatti, másikuk 30 és 40 év közötti. Három olyan gyermek van, aki csonka családban nevelkedik, és egyikőjük esetében sem nyilatkozott a kérdőívet kitöltő szülő a gyermek másik szülőjéről. Egy olyan házaspár van, ahol az egyik szülő 30 év alatti, a másik 40 és 50 közötti, náluk viszonylag nagy a korkülönbség az édesapa javára.

Az édesapák iskolai végzettségénél látható, hogy elég nagy számban vannak a csak általános iskolát végzettek. Magyarázható ez azzal, hogy óvodánkban elég sok a roma kisebbségi gyermekek száma, akiknek szülei csak a nyolc általánost fejezték be. Legtöbben vannak azok az apák, akik szakmunkásképzőbe jártak, és valamilyen szakmát szereztek. Érettségizett négy fő van, és csak egy édesapa járt főiskolára.

Az édesanyáknál sajnos legnagyobb számban vannak azok, akik csak az általános iskolát végezték el. Valószínűleg ez azzal magyarázható, hogy hamar férjhez mentek, gyermeket vállaltak (ők azok a párok, ahol mindkét fél 30 év alatti), vagy a családnak nem volt pénze iskolába járatni a gyermeküket, már fiatalon munkába kellett állnia. Az édesanyák közül dupla annyian szereztek érettségit, mint az édesapák, és köztük is egy fő van, aki egyetemet végzett. (A főiskolát végzett apa és az egyetemet végzett anya egyébként házastársak.)

A következő kérdések már a televíziózási szokások feltárására irányultak. Az alábbi ábrán az látható, hogy az egyes családok lakásában mennyi televíziókészülék található.



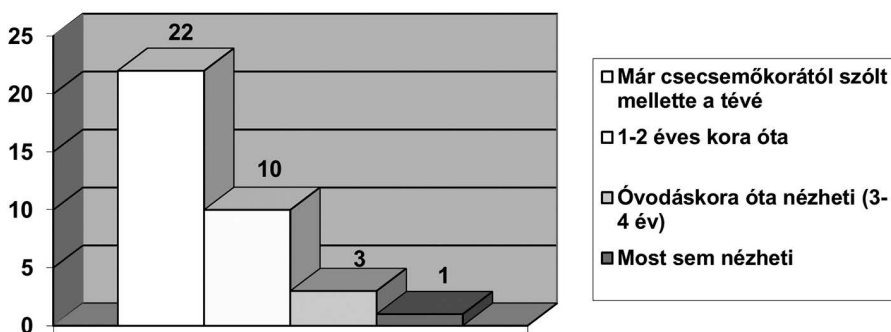
1. ábra | Hány televíziójuk van otthon?

A megkérdezett családok mindegyikének van otthon televíziója, tehát nincs olyan lakás, ahol ne lenne készülék. A legtöbb helyen két tévé van a lakásban, hét családnál van három készülék, és két olyan család van, ahol négy készülék is található. Számomra ez kissé paradox állapot: annak ellenére, hogy a szülők jó része munkanélküli, és a gyermekük hátrányos helyzetű, akár több televízió is van a család birtokában. Másrészt elgondolkodtató, hogy ahol négy tévékészülék található a háztartásban, ott valószínűleg minden helyiségben van: gyermekszoba, hálószoba, nappali, konyha. Amennyiben ez így van, és minden családtag ott tévézik, ahol épp tartózkodik (tegyük fel, apuka a nappaliban focit néz, anyuka a konyhában főzés közben TV Paprikát, a gyerekek a gyerekszobában mesét), akkor ők vajon mennyit beszélgetnek, játszanak együtt? Ez egyértelműen káros hatást rejt magában; mégpedig a szülőkkel való interakció csökkenését. Korábbi kutatások is arra irányították a figyelmet, hogy amíg megy a televízió, addig a szülők és gyerekek kevesebbet törődnek egymással, nem nagyon beszélgetnek, pedig ez élő szó elengedhetetlenül fontos lenne a gyermek nyelvi készségeinek fejlődése szempontjából (Balogh 2011).

A következő kérdés arra irányult, hogy a gyermekszobában van-e tévé? A megkérdezettek több mint felénél 51,5%-nál a gyerekszobában is található tévé. Ellenben ha úgy tekintjük, hogy ezzel majdnem azonos arányú azoknak a száma, ahol viszont nincs a gyerekszobában készülék, akkor azt gondolom, hogy ez elég jó eloszlás. Nyilván amelyik családban csak egy televízió található, ott az vagy a nappaliban vagy a szülők hálójában található, nem a gyerekszobában. A Nielsen Közönségmérés Magyarországon 2013 őszén végzett felmérésének eredménye hasonló adatokat közöl, mint ami az én kutatásomból kiderült: a magyar háztartások 55%-ában egy, 34%-ában két televízió van, és 11% az, ahol három vagy annál több tévé található (Nielsen 2013). Véleményem szerint azok a szülők, akik gyermekük szobájába tévékészüléket helyeznek el, tisztában kell, hogy legyenek azzal, hogy ezzel mintegy kiengedik a kontrollt a kezükből: mennyiségi és tartalmi szempontból egyaránt. Értem ezalatt azt, hogy amíg ők kint tartózkodnak,

addig nincs rálátásuk arra, hogy a gyermek mikor kapcsolja be a tévét, és azon mit néz. Így fordulhat elő, hogy a gyermekek idő előtt találkozhatnak erőszakos, félelmetes, de akár pornográf tartalmakkal is szüleik tudta nélkül.

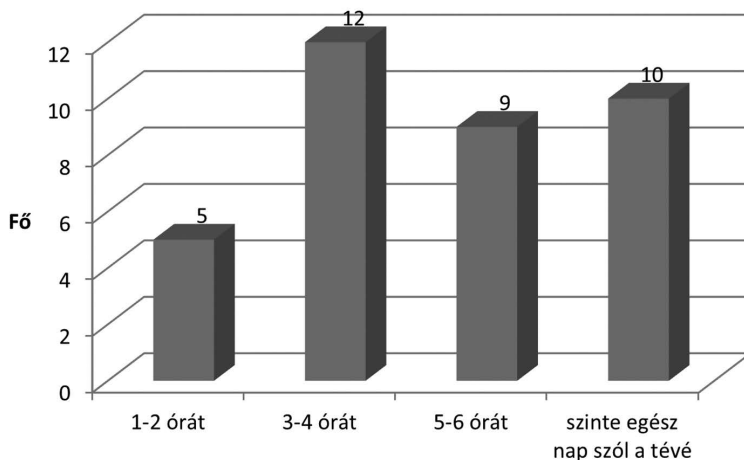
Közel fele-fele arányú azon családok száma, ahol a gyermek bekapcsolhatja a tévé készüléket a szülők engedélye nélkül, és ahol nem teheti ezt meg. Ha a gyermek minden további nélkül bekapcsolhatja a készüléket, akkor joggal feltételezhetjük, hogy olyan műsort is választ, amit szeretne, ahhoz sem szükséges külön engedélyt kérnie.



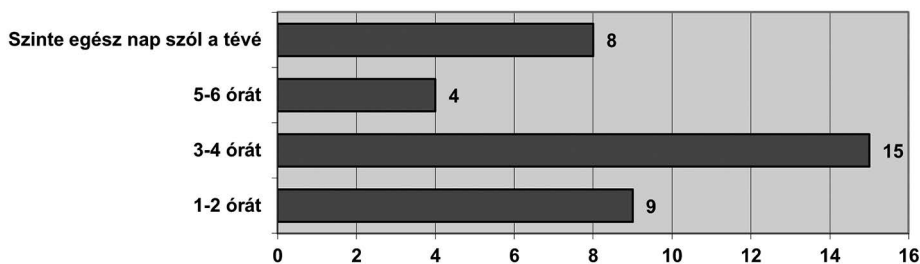
2. ábra | Mennyi idős korától nézhet a gyermeke tévét? Fő

A megkérdezettek közül csak egy család van (amelyikben az apa főiskolát, az anya egyetemet végzett), ahol a gyermek most, óvodás korában sem néz tévét. Érdekes lett volna, ha a kutatásban több olyan család is részt vett volna, ahol a szülőknek magasabb az iskolai végzettsége, mert akkor átfogóbb képet lehetne kapni arról, hogy hogyan vélekednek ők a tévénezésről. Ugyanakkor döbbenetes adat, hogy a családok többségénél már gyermekük csecsemőkorától szolt a tévé. Akinek van gyermeke, az tudja, hogy egy újszülött kisgyermek életében, főleg az első időszakban, milyen nagy szerepe van a nyugalomnak, a biztos, kiszámítható napirendnek, a szülők megnyugtató hangjának. Elképzelhetjük, hogy a kis csecsemő, aki ugyan látni még nem lát tökéletesen, de hallani hall, mit érezhet, amikor szolt mellette a tévé, és egy akciófilmben éppen robbantanak, vagy a Való Világban ordítva szidják egymást a játékosok. „Az Amerikai Gyermekegyógyászati Akadémia (AAP – American Academy of Pediatrics) egy évtizede már állást foglalt a televízió kisgyermekekre gyakorolt hatásairól. Az akkori ajánlás szerint a szülőknek két év alatti gyermekeiket erősen ajánlott távol tartaniuk a televíziózástól.” (Balogh 2011.) Ugyanezen a véleményen vannak más szakemberek is. Egyetértés van abban, hogy hároméves kor előtt semmilyen mértékben nem ajánlott tévéztetni gyermekünket. „Hat hónap és két év között érhető tetten azon érzékeny időszak, amikor a szimbólumalkotás révén képi formában jeleníti meg a környezetét, mikor a képekre még nem épülnek rá a fogalmak, és nincs elme, mi kontrollt gyakorolhatna a látottak felett. Ez az az időszak, melynek végére a csecsemő képessé válik arra, hogy különbséget tegyen a környezete és a saját érzései között. A képalkotás tehát teljes mértékben meghatározza a pszichét, és minden erőszakos hatás, mely ezt a folyamatot megtöri, negatívan hat erre az időszakra. A sugárzott műsorok gyorsan váltakozó képei nincsenek összhangban a csecsemő szimbólumalkotó világával. Nem tud különbséget tenni a virtuális valóság és a való világ között, ráadásul ebben az időszakban alapozódik meg az egész életét meghatározó érzelmi alapstruktúra. Ekkor formálódnak meg pszichéjének legmélyebb és legmeghatározóbb

archetípusai: ettől az időszaktól függ a később érvényesülő érzelmi intelligenciája, peszsimista vagy optimista beállítódása. Ez alatt a másfél-két év alatt alakul ki az érzelmi alaptónus, mely az egész életének hangnemévé válik. Ebben az időszakban a televízió, mint médium nem alkalmas arra, hogy játékos eszköze legyen a gyermeknevelésnek.” (Kulcsi 2008.)



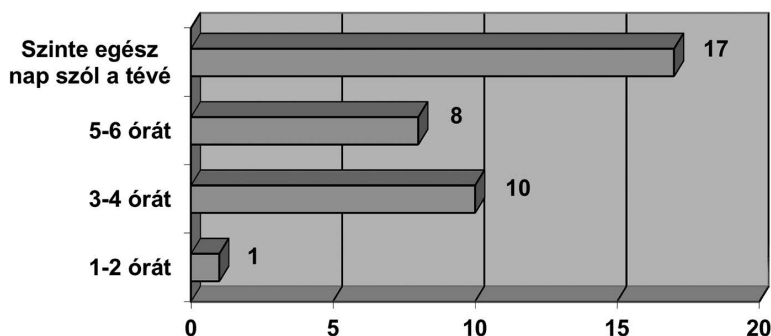
3. ábra | Mennyit tévéznek a család hét közben naponta?



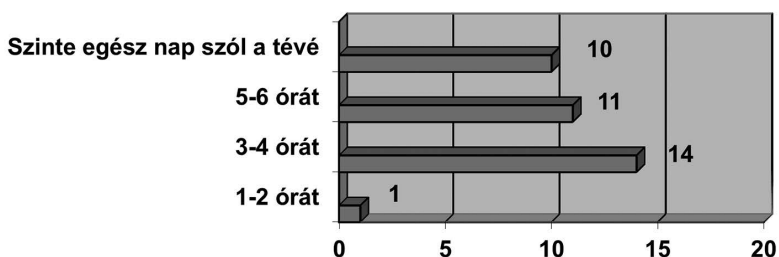
4. ábra | Mennyit tévéznek a gyermek hét közben naponta? Fő

Ne a televízió nevelje fel a gyereket! – ezzel a mottóval indított tévé reklámkampányt 2008 decemberében az Országos Rádió és Televízió Testület (ORTT). „A kampány fontosságát hangsúlyozva az ORTT arról tájékoztatta az MTI-t, hogy Magyarországon a gyermekek naponta legalább három órát töltenek tévénézéssel, a tizenkét év alattiak ennél is többet; utóbbiak közül minden hetedik-nyolcadik nézi a műsorokat esténként felnőtt felügyelete nélkül. A családok szabadidős tevékenységei között a televíziózás a ráfordított időtartam tekintetében egyértelműen uralkodó szerepet tölt be.” (MNO 2008.) Dr. Veres Andrea pszichológus szerint az óvodáskorú gyermekeknek heti 10-12 óránál többet nem szabadna tévézéssel tölteniük. Azonban a felmérésem szerint az óvodánkba járó gyermekeink nagyobb része ennek a dupláját teszi mégis, hét közben átlagban 3-4 órát nézik a tévét. Ha elképzeljük egy óvó gyermek napirendjét, akkor a legtöbbször általában délután 16–16.30 óra fele ér haza az óvodából. (Ha a szülők

dolgoznak, akkor még később.) Amennyiben utánaszámolunk, ha hét közben 3-4 órát tévézik a gyermek, akkor ez csak úgy történhet, hogy hazaérkezéskor rögtön bekapcsolják a tévét, és mondjuk 19 óráig, azaz fürdésig vagy vacsoráig ott is ülnek előtte. Ebben az esetben hol marad a játék vagy a kerékpározás a szabadban? Gyermekeink nagy része ezt egyébként beszélgetések során elmeséli, arra a kérdésre, hogy mit szoktak csinálni, amikor hazamennek az oviból, sokan azt mondják: „Hazamegyek, bekapcsolom a tévét, nézem kicsit”. Ezt sajnos országos szinten így van. „A fiatalok átlagosan napi három órán át néznek tévét, a gyerekek majd’ ötven százaléka pedig szülői felügyelet nélkül teszi ezt – tehát a Pokémontól a Rambóig bezáróan szinte bármit megnézhetnek. Kutatások azt is kimutatták, hogy a szabadidőnk kétharmadát nem a levegőn vagy a haverokkal töltjük, hanem a fotelba szorulva bámuljuk a tévét. Leginkább délután öt és este tíz között néznek az emberek tévét, miután hazaértek munkából/iskolából. A csatornák pedig régóta használják a »bébiszitter« funkciót – a kisebb gyerekek hamarabb kelnek, tehát hétfvégén a kora reggeli műsorok inkább nekik szólnak, aztán ahogy közeledik a tizenegy óra, úgy változik egyre inkább a kamaszokra fókuszáló műsorok irányába a kínálat.” (Nagy 2014.)



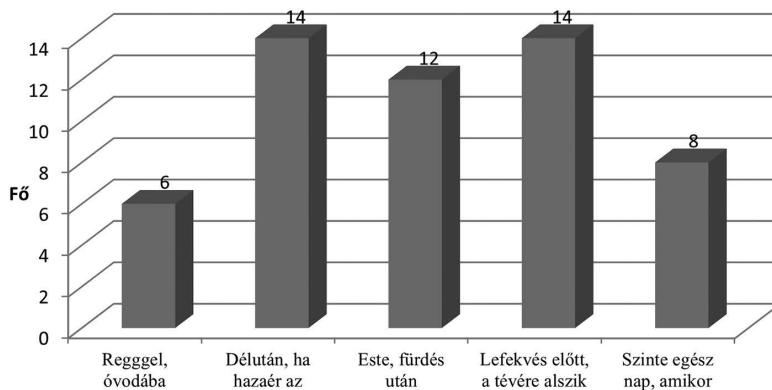
5. ábra | Mennyit tévézik a család hétvégén?



6. ábra | Mennyit tévézik a gyermek hétvégén?

Látható, hogy hétvégén még több időt töltenek a családok és a gyermekek a tévé előtt, mint hét közben. Ez azért meglepő, mert azt gondolhatná az ember, hogy a szülők alig várják a hétvégét, amikor van idejük közös programot csinálni csemetéikkel: séta, kirándulás, kertészkedés, állatkert, bábszínház, játszóház. Azonban felmérésemből az

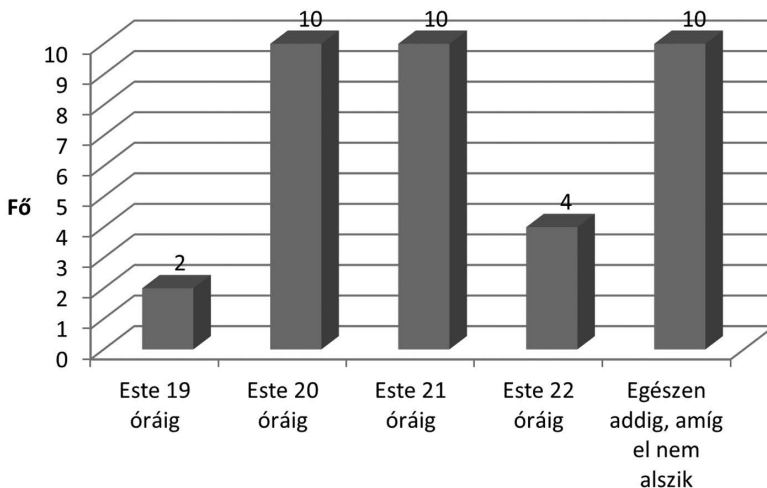
derül ki, hogy ez sajnos nem így van, a megkérdezettek majdnem felénél szinte egész nap szól a tévé. A csatornák nagy része is úgy van „kódolva”, hogy általában szombaton és vasárnap mesedömping van, ami szinte odaszögezi a gyermekeket a képernyő el. Csupán csak egy család van (a főiskolát végzett apa és egyetemi végzettségű anya), ahol hétvégén is alig néznek tévét.



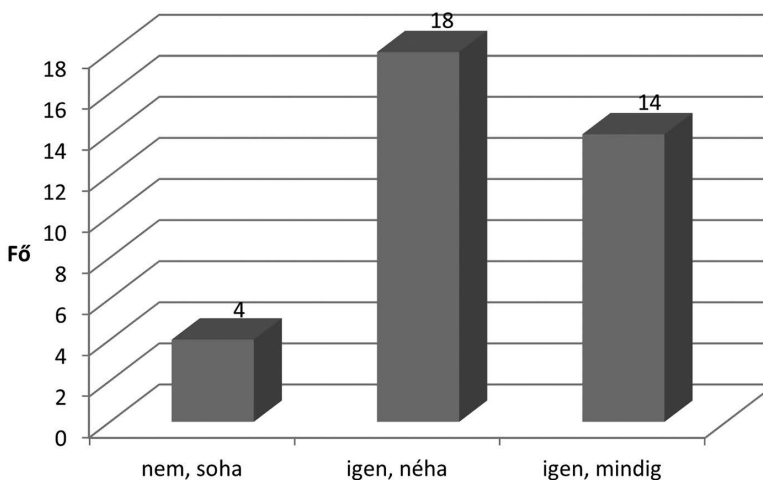
7. ábra | Mikor tévézik a gyermek?

A felmérés során megerősítést nyert, hogy az óvodás gyermekek nagy része az óvodából hazaérve játék helyett bekapcsolja a televíziót. Ugyanígy este, lefekvés előtt is tévéznek, sőt, arra is alszanak el. Szerintem ez rendkívül sajnálatos. Egyrészt így nincs behatárolva, hogy a gyermeknek mikor kell lefeküdni, mert akár még félálomban is sokáig hallgatja a tévét. Másrészt nem tanulja meg magát álomba ringatni, megszokja, hogy mindig szól valami háttérzaj. Véleményem szerint nem is lehet úgy igazán pihenni, ha villódzik a tévé (ezt még csukott szemmel is érzékeljük), és hallani a műsor zaját. Több szülő aláhúzta azt a választ, hogy reggel, óvodába indulás előtt: nem is kell csodálkozni, ha ezek a gyermekek már óvodába érkezéskor „fel vannak pörögve”, miután reggel, ahogy kinyitották a szemüket, bekapcsolják a tévét, és odatapadnak elé. Ennek valószínűleg az lehet az oka, hogy ha a gyermek előbb kel, mint a szülei, akkor egyszerűbb leültetni őt mesét nézni, míg a szülők még „lustálkodnak” kicsit, vagy elkészítik a reggelit. Azt is többen őszintén bejelölték válaszukban, hogy gyermekük szinte egész nap tévézik, amikor csak tud. Ez bennem felveti azt a kérdést, hogy vajon számukra ez ennyire természetes, és nem látnak benne semmi károsat?

A következő kérdés az volt, hogy mi alapján választanak műsort a gyerekek? Elszomorító adat, hogy a válaszadók szerint a felmérésben részt vevő családok majdnem fele válogatás nélkül néz a televízióban bármit. Ez azt jelentheti, hogy kapcsolgatnak ide-oda, és találmra leragadnak egy-egy adásnál. Ezután következnek azok, akik műsorúság alapján választanak esti műsort, majd akik reklámok, filmajánlók alapján tévéznek.



8. ábra | Esténként meddig tévézhet a gyermek?



9. ábra | Előfordul-e, hogy a gyermek tévére alszik el?

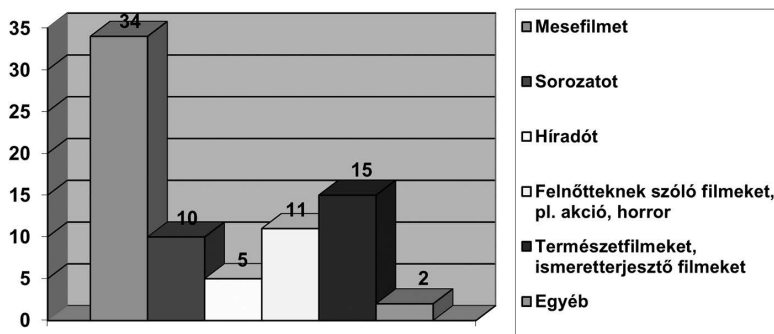
Ebből a kérdésből következtethetünk arra is, hogy mikor fekszik le, illetve alszik el a gyermek. Megállapítható, hogy a két olyan család van, ahol az óvodást este 19 óráig engedik ébren lenni, és négy olyan, ahol este 22 óráig fent lehet. Ezeken kívül megoszlik azoknak az aránya, akik 20 illetve 21 óráig lehetnek fent, és ugyanennyien nyilatkoztak úgy, hogy addig tévézhet gyermekük, amíg el nem alszik. Erre konkrétan rá is kérdeztem a kutatásomban, és a válaszokból jól láthatjuk, hogy igen csekély azoknak a gyermekeknek a száma (egészen pontosan csak négyen vannak), akik még soha nem aludtak el a televízióra. Óvodásaink nagy része bizony úgy alszik el, hogy szól mellettük a tévé.

Kutatók hangsúlyozzák, hogy míg hároméves kor alatt azért is káros a gyermekekre nézve a tévézés, mert egyrészt nem elégül ki a kicsik napi 10–12 óra alvásiigénye, ha a délutáni alvás helyett mesét nézhetnek, másrészt este kikövetelik maguknak, hogy

tovább maradhassanak fel szüleikkel, mint ahogy egyébként le kellene feküdniük.

„Úgy tűnik, hogy a gyerekek bizonyos fejlettségi szint alatt, nagyjából 7–8 éves korukig nem képesek helyesen értelmezni a beállítások, jelenetek, vágások, ráúsztatások közti bonyolult viszonyrendszert. A cselekménynek, a térnek, a nézőpontoknak és főleg az időnek külön részekre tördelt ábrázolását általában csak tíz éves kor után kezdik megérteni, és a különböző technikák értelmezése még sokáig az életkori fejlettség függvénye” (Kósa 2004).

Ráadásul nagyon fontos, hogy a szülők kialakítsák az esti lefekvésési rituálét: fürdés után álomba ringatni, mesével elszenderíteni gyermeküket. Ez semmiképpen sem pótolható, helyettesíthető azzal, ha beültetik a képernyő elé, hogy nézzen filmeket, amíg el nem alszik.



10. ábra | Mit néz a gyermek a televízióban?

Az erre a kérdésre adott válaszok átfogó képet adtak arról, hogy a szülők mennyire foglalkoznak azzal, mit néz gyermekük. A kérdőívben több választ is megjelölhettek, mely alapján kiderült, hogy óvodásaink közül szinte mindenki néz meseфильmet. Másodikként legtöbbször a természetfilmeket, ismeretterjesztő filmeket jelölték meg, harmadik helyen a felnőtteknek szóló filmek végeztek (horror, akciófilm). Kiderült az is, hogy a gyermekek néznek sorozatot, valamint híradót, ketten jelölték meg az egyéb kategóriát, ami ebben az esetben sportműsort jelent.

Egy európai szintű felmérésből kiderült, hogy térségünkben a magyar gyermekek kapják a legnagyobb szabadságot a műsorok megválasztásában (Reserarch International).

Egy közleményben arról is olvashatunk, hogy „a külföldről behozott rajzfilmek sajnos sokszor rossz irányba terelik a gyerekek szemléletét. Élen járnak ebben a japán animék, ahol rendre azt a következtetést vonhatja le a néző, hogy egy problémát a legegyszerűbben egy fej-has-fej kombórúgással lehet megoldani, vagy hogy az igaz barátaid csak szörnyek lehetnek, mert az emberekben nem lehet megbízni” (Nagy 2014).

Sorozatok tekintetében a két hazai sorozat, az RTL Klubon futó Barátok közt, illetve a TV2 kórház sorozata, a Jóban Rosszban volt az, amelyet szüleikkel együtt a gyerekek is néztek, de újabban az Éjjel-nappal Budapest című dokureality sorozat lett a kedvenc. Ez a műsor a valóságshow-kra hasonlít, főszereplői budapesti fiatalok, akik együtt laknak, s napjaik nem szólnak másról, csak a bulizásról, szerelmeskedésről, bohóckodásról és veszekedésről. Van köztük biszexuális lány, aki lányokkal csókolózik

melltartóban, börtönviselt, agresszív autószerelő, terhességet hazudó tinédzserlány, szexmániás mixer, aki a sorozat összes hölgszereplőjével lefeküdt már stb. A sorozat minden részében hallható káromkodás, gyakran látható verekedés, veszekedés, tányértörés és szexuális megnyilvánulás. Komolyan elgondolkodtató, hogy azok az óvodások, akik mindezt látják, milyen képet kapnak a világról, az emberekről, a kommunikációról, a konfliktushelyzetek megoldásairól.

Híradót öt gyermekünk néz, valószínűleg szüleikkel együtt kísérik figyelemmel az esti sorozat előtt. Aki mindennap szeretne értesülni arról, mi történik a nagyvilágban, az általában az alábbi hírekkel találkozhat egy-egy este során: karambolozott, rászakadt a munkásokra a föld, meggyilkolták, leégett a háza, kirabolták, állatot kínoztak, vadászbaleset történt, szén-dioxid mérgezést kapott és még sorolhatnánk a hasonló rémségeket. A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság 2009-es felmérése szerint „az elemzett hírek többsége valamilyen szándékos brutalitást taglalt, a műsorszolgáltatók közül leginkább a hírcsatornák „mozdultak el” a direkt módon elkövetett agresszió bemutatásának irányába... és a megrázó híregységek negyedéhez csatoltak olyan képes összeállítás, melyben valamilyen erőszakos jelenet volt látható” (Médiatanács 2013).

Az óvodások közül vannak olyanok, akik felnőtteknek szóló filmeket is nézhetnek, legyen ez akciófilm vagy akár horror. Biztos vagyok abban, hogy a gyermekek számára ez a két műfaj a legkárosabb hatású. Aki már látott horrort, az tudja, hogy annak képi világa, történései még egy felnőttre is sokkoló hatással lehetnek, nem hogy egy gyermekre, aki még nem tudja megkülönböztetni, hogy amit ott lát, az nem valóság. Szörnyek, levágott fejű emberek, kibelezések, kínzások, démonok, szellemek, barbárság, rengeteg vér és erőszak – ezt kínálja egy horrorfilm. Évekkel ezelőtt az egyik kiscsoportos óvodásunk a babakonyhában felhúzta kezeire a kesztyűket, és a vasalódeszkán olyan mozdulatokat csinált, mintha fűrészelne. Mosolyogva néztük, gondoltuk, biztosan fát fűrészelt otthon az apukája és azt játssza el. Legnagyobb megdöbbenésünkre azonban azt mondta, hogy egy embert fűrészel ketté, ahogy A texasi láncfűrészesben látta. Kiderült, hogy két éves korától nézetik vele a szülei ezt a horrort, hogy féljen, és ne merjen kimenni a szobájából, ne mászkáljon át hozzájuk éjszaka a hálószobába. Elképzelhetjük, hogy mi játszódtunk le ennek a három éves kisfiúnak a lelkében egy olyan film nézésekor, amelyet még jómagam sem néztem végig, olyan borzalmasnak találtam. Majsai László pszichopedagógus, nevelési tanácsadó és terapeuta szerint „a filmek által szükségképpen felidéződő negatív események, elhárított emlékek azonban zavart is kelthetnek, rémálmokat, tartós szorongást okozva. Általánosságban elmondható, hogy minél rosszabb idegállapotban van valaki, annál kevésbé javallott számára a rémmozizás. Gyerekekre kifejezetten rombolóan hathatnak az ilyen típusú filmek, mivel egyáltalán nem, vagy csak kevésbé képesek elvonatkoztatni: a valóság és fikció határai gyerekkorban még sokáig hiányoznak, illetve elmosódtak, emiatt a képi világával sokkoló élmény nagyon könnyen a valóság részévé válik” (Szlávic 2013). Az a szülő, aki mégis kiteszi ennek gyermekét, véleményem szerint felelőtlen. Gondoljuk el, milyen szorongást okoz ez az óvodás korú gyermekekben, akik a film láttán félnek, esetleg rémálmaik lesznek, mert elhiszik, hogy a sötétben baltás gyilkosok, zombik, vámpírok várnak rájuk.

Megbeszéljük-e a gyermekével, amit a tévében lát?

A szülők válaszából az derül ki, hogy a legtöbb szülő megbeszéli gyermekével a tévében látottakat. Ez azért szerencsés, mert rengeteg olyan elem van akár egy mesében

is, amit a gyermekek nem tudnak, vagy nem jól tudnak értelmezni. Ha a gyermek nem érti vagy félreérti, amit a filmekben, mesékben lát, akkor az szorongást válthat ki benne, vagy károsan hathat ki érzelmi életére, fantáziájára. Kiemelkedően fontos, hogy a látottakat megbeszéljük a gyermekekkel, így mintegy a „helyükre kerüljenek” bennük a dolgok. Gerald Hüther professzor szerint ugyanis „egy olyan gyerek, akít a passzív médiafogyasztás eltompít, még csak megítélni sem fogja tudni, amit ott lát. A tapasztalata azt diktálja neki, hogy ezen a képernyőn mindenféle dolog megtörténhet. Hol azt látja, hogy kergeti a róka a nyulat, hol pedig azt, hogy nevetnek az emberek, amikor Donald kacsa és Pluto rendre laposra verik egymást – és utána, mintha mi sem történt volna, újra felkelnek. A képernyőn izomagyú birkózók verik be egymás koponyáját ordító tömeg előtt, majd pedig azt látja a gyerek, hogy két ember szeretkezik, vagy például levágják egymás fejét. A szülők leszoktatták őket a természetes iszonyodásról. Mert már korán azt tapasztalta a gyerek, hogy nincs semmi értelme mindezeknek elgondolkodnia. Megtanulta, hogy nem feltétlenül képes megérteni, mi zajlik a képernyőn” (Antal 2014).

Arra a kérdésre, hogy előfordult-e, hogy gyermeke eljátszotta a tévében látottakat bábozás, babázás közben? Sok szülő észrevette már, hogy gyermeke eljátszsa a tévében látottakat. Általában a lányok hercegnőket, pónikat, királynőket, Barbieket, Micimackót, Piroskát, a fiúk a Verdák kisautóit, az Avatár szereplőit, bokszolókat jelenítik meg. A klasszikus mesehősök nem nagyon fordulnak elő a mai gyerekek játékvilágában. Megjelennek a játék során a felnőtteknek szóló sorozatok, reklámok és filmek: az Éjjel-nappal Budapest, a Barátok közt, az Alkonyat, a Fűrészes és még több horrorfilm is megemlítésre került. Látható tehát, hogy a gyermekekre hatnak a tévében látottak, és ezt megpróbálják feldolgozni, azaz kijátszani magukból. Ez mindenképpen szerencsés, mert így nem marad bennük feszültség, ami később szorongáshoz, rémálmodokhoz, éjszakai felriadáshoz, agresszióhoz vezethet.

A hipotézisek a kutatás tükrében

A kutatás eredményei és az általam leírt következtetések semmiképpen nem tekinthetők reprezentatívnak, hiszen kis létszámú intézmény lévén viszonylag kevés kérdőív segítségével történt a felmérés.

A kutatás során az a feltevésem, hogy minél alacsonyabb iskolai végzettségűek a szülők, annál kevésbé kontrollálják a gyermekük tévénézési szokásait, nem igazolódott, mert csak egy olyan pár volt, aki magasabb (főiskolai, egyetemi) végzettséggel rendelkezik. Az azonban tény, hogy az ő válaszaik merőben eltértek a többiekétől: gyermeküket nem vagy alig engedik tévézni, megválogatják, mit néznek, megbeszélnek a látottakat.

A második feltételezés, hogy többet néz tévét a gyermek, a család, annál kevesebb időt tudnak együtt tölteni, sajnos beigazolódott az általam megkérdezettek körében.

A kistélepülés óvodájába járó gyermekek családjainak nagy részénél szinte egész nap szól a tévé és válogatás nélkül néznek bármilyen műsort, továbbá hétvégén is több órát töltenek a készülék előtt. Ez káros hatással van a családi életre: kevesebbet beszélgetnek, játszanak.

A következő hipotézis, hogy a gyermekek sokkal több időt töltenek a képernyő előtt, mint kellene, és szinte válogatás nélkül nézhetnek nem nekik való műsorokat igazolódott.

A kutatás szerint az általam megkérdezett óvodások napi 3-4 órát, hétvégén akár még ennél több időt is a készülékek előtt töltenek. Az is világossá vált, hogy a napi

sorozatoktól kezdve a híradón át a horrorfilmekig bezárólag néznek nem nekik való műsorokat. Ez pedig a későbbiekre nézve káros hatással lehet.

Kutatásom során bebizonyosodott, a gyermekszobában elhelyezett televízió lehetlenné teszi a szülők számára, hogy kontrollálják, gyermekük milyen műsort nézhet. Sok gyerek szobájában található tévé, és azt be is kapcsolhatják szüleik engedélye nélkül.

A következő hipotézisem, hogy a gyerekek felnőtteknek szóló filmeket, kiváltképp horrt néznek, és azok károsan hatnak a lelkivilágukra, félelmet, esetenként agressziót válthatnak ki, nem erősíthetők meg és nem is cáfolhatók egyértelműen.

Érdemes továbbá elgondolkodni azon is, hogy a szülők „Mondta-e már gyermeke, hogy fél a tévében látott filmekről?” kérdésre csupa olyat válaszoltak, amikkel az óvodások a való életben nem találkozhatnak, tehát félelmük a tévében látottak által generált: Drakula, vérengző gyilkos cápa, szellemek. Számos kísérletet, megfigyelést folytattak arról, hogy a tévés erőszak látványa okoz-e agressziót, és valamennyi azzal a megállapítással zárult, hogy „a média hosszú távú hatásainak létrejöttében nagy szerepet kap az érzelmek befolyásolása. Az erőszakos jelenetek kezdetben intenzív érzelmeket hoznak létre az egyénben: szorongást, sajnálatot, büntudatot, szégyent, haragot” (Katona, Szitó 2014).

Az óvodánkba járó gyermekek nagyobbik része (csakúgy, mint mindenhol máshol a világon) több órát tölt a televízió előtt – szinte mindenféle szülői kontroll nélkül. Mire iskolába kerülnek, rengeteg olyan tartalmú műsorral találkoznak, amelyek az érzelmi, értelmi fejlődésükre károsan hatnak, önmagukban már azzal is, hogy nem tudják dekódolni ezt a speciális nyelvet, a média, a filmek nyelvét.

Mi lehet a megoldás? Egyfajta tudatosság, tudás. Ha a szülő tisztában van a következményekkel, az arra még éretlen gyermeke talán csak ritkán kerül a képernyő elé, s akkor is lesz lehetőség az ott látottak megbeszélésére. Hisz ez mindannyi(n)k érdeke.

Felhasznált irodalom

- Antal Vali 2014. *Hogyan hat a gyerek agyára a virtuális világ?*, <http://antalvali.com/hirek/hogyan-hat-a-gyerekek-agyara-a-virtualis-vilag.html>, [2014.04.085. 12.50]
- Balogh Annamária 2011. *Az amerikai gyermekorvosok szerint káros lehet a TV nézés a kisbabák számára*, http://www.infoter.eu/cikk/az_amerikai_gyermekorvosok_szerint_karos_lehet_a_tv_nezes_a_kisbabak_szamara [2014.04.08. 10.36]
- Frydman, Marcel 2008. *Televízió és agresszió*, Budapest: Pont Kiadó.
- Gombos Péter 2006: A vajtól a margarinig, a Tüskevártól a Szegény Dzsoniig. In: Fenyő D. György (szerk.) *Kiből lesz az olvasó?* Bp.: Animus 159 p.
- Gyarmathy Éva 2012: *Diszlexia a digitális korszakban*. Bp.: Műszaki Könyvkiadó 197 p.
- Katona Nóra – Szitó Imre 2014. *A vizuális médiában megjelenő erőszak hatása a gyermekekre és serdülőkre*, http://www.szitoimre.com/doc/29_media_eroszak.pdf, [2014.04.07. 11.19]
- Kósa Éva: A média szerepe a gyerekek fejlődésében. In: *Mindentudás Egyeteme*, 5. kötet. Kossuth, 2004. 165–187. p.
- Kulcsi 2008. *TV a családban*, <http://www.crescendo.hu/2008/01/27/tv-a-csaladban>, [2014.04.08. 16.10]
- Mérei Ferenc – V.Binét Ágnes 1998. *Gyermeklélektan*, Budapest: Medicina Rt.
- Nagy M. Zsolt 2014. *Így tévéztek ti – a 280 perc bármi országa*, <http://www.due.hu/hir/397/igy-teveztek-ti-a-280-perc-barmi-orszaga>, [2014.04.08. 12.56]

- A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság 2009-es felmérése: *Brutalitás a hírműsorokban*, http://mediatanacs.hu/dokumentum/34023/1267630579brutalitas_a_hirmu-sorokban_2009_20100303.pdf [2014. 04.07. 10.28]
- Szilágyi Melinda 2014. *21. századi bébicsősz, avagy a tévé káros hatása a gyerekekre*, http://pecs.hit.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=2:21-szazadi-bebicsosz&catid=6:gyerekneveles&Itemid=14, [2014.04.07.11.10]
- Szilágyi Diána 2014. *Tévezik a gyerek*, <http://www.babanet.hu/gyerek/kisgyerek/tevezik-a-gyerek/>. [2014.04.08. 16.18]
- Szlávics Noémi 2013. *A horrorfilm testi és lelki hatása felnőttekre és gyerekekre*, <http://www.life.hu/kult/20130924-a-horrorfilm-testi-es-lelki-hatasa-felnottek-re-es-gyerekekre.html>, [2014.04.23. 10.21]
- A televízió szerepe a gyermek fejlődésében – Érvek és ellenérvek, <http://www.csaladivilag.hu/cikkek/pszichologia/a-televizio-szerepe-a-gyermek-fejlodeseben-ervek-es-ellenervek/813/> [2014.04.08. 8.51]
- TV-nézés és gyermekkori alvászavarok, <http://www.alvascentrum.hu/gyermek-alvas/tv-nezes-es-gyermekkori-alvaszavarok.html>, [2014.04.08. 16.03]
- Tévéfüggő a gyerek, <http://www.csaladivilag.hu/cikkek/kisgyerekek/tevefuggo-a-gyerek/814/>, [2014.04.08. 16.36]
- A televízió szerepe a gyermek fejlődésében – érvek és ellenérvek 2010 <http://www.csaladivilag.hu/a-televizio-szerepe-a-gyermek-fejlodeseben-ervek-es-ellene> Nielsen közösségmérés Magyarországon. <http://www.nielsenam.tv/whereweare/dynPage.asp?lang=local&id=318&country=Hungary> rvek/ 2010.[2014.04.08.]
- Ne a televízió nevelje fel a gyermeket! ORTT-kampány 2008. <http://alfahir.hu/node/21831>